

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Název projektu	Šablony v SZŠ Příbram
Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.003/34.0933
Název materiálu	<i>Letem světem českou gramatikou</i> VY_32_INOVACE_CJ.2.13 Derivologie - procvičování
Vyučovací předmět	Český jazyk a literatura
Tematický okruh	Derivologie
Autor	Mgr. Alena Šimůnková
Škola	Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Příbram I, Jiráskovy sady 113
Datum vyhotovení	leden 2014
Datum a místo ověření	26.2.2014 obor Zdravotnický asistent, třída 2.ZA
Anotace	Materiál je určen pro žáky středních škol jako pomůcka pro opakování a procvičování učiva o derivologii, navazuje na učivo o lexikologii. Slouží především k samostatné práci. Zde si žáci utřídí své znalosti v této oblasti. Derivologie je zařazena na různých typech škol v různých ročnících. DUM lze použít i pro opakování učiva ve 4. ročníku v rámci přípravy na maturitní zkoušku.
Metodický pokyn	Aktivita – pracovní list – přímá práce žáků – 1 vyučovací hodina

Použité zdroje:

ČECHOVÁ, Marie – OLIVA Karel – NEJEDLÝ Petr. *Hrátky s češtinou*. 1. vydání. Praha: SPN, 2007. 224 s. ISBN 97880-7235-340-3.

Pokud není uvedeno jinak, jsou použité objekty vlastní originální tvorbou autorky.

Vypište kořeny následujících slov a napište co nejvíce SLOV PŘÍBUZNÝCH:

Radost, objevitelský, úsečka, sypký, nános, vyletět, sázet

Uspořádejte slova tak, jak postupně vznikala:

Vzor: zima --- zimovat --- přezimovat --- přezimování

knížní – knihovnice – knížka – kniha – knihař – knihovna – knížečka
vodnatost – vodička – voda – vodní – vodník – vodnický – vodárna

*Řídící zařízení obsluhoval jeden muž.
Muž řídící automobil náhle zabrzdil.*

Použijte podobným způsobem ve větách dvojice slov: měřící – měřící, běžící – běžící

Uved'te různá slovesa odvozená pomocí předpony od slovesa *krájet* a vysvětlete, jak tyto předpony pozměňují význam základového slovesa

Vzor: vézt – provézt --- přepravit něco vezením skrz/přes něco

Vypište slova složená a určete, které složeniny jsou vlastní a které nevlastní:

Bezvládí, nakladatel, hromobití, dlouhověkost, zeměpis, neoddiskutovatelný, stanovisko, dlouhovlasá, přesčasová, neopotřebovaný, pracoviště, vlnobití

Jak se jmenují názvy uvedené v prvním a jak ve druhém řádku?

ČVUT, OSN, ODS, EU, ČD

Biska, četka, motorest, sci-fi, Čedok

Přečtete správně názvy v 1. řádku. Jak názvy v obou řádcích vznikly?

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŘEŠENÍ:

Vypište kořeny následujících slov a napište co nejvíce SLOV PŘÍBUZNÝCH:

radost – **rad** – *radovat, rád, radostný*
objevitelský – **jev** – *vyjevit, objevit, zjevný*
úsečka – **seč/sek** – *úsek, useknout, výseč*
sypký – **syp** – *sypat, sýpka, sypek*
nános – **nos** – *výnos, nosnost, odnosit*
vyletět – **let** – *výlet, letadlo, letec*
sázet – **sáz** – *sazenice, vysázet, sázka*

Uspořádejte slova tak, jak postupně vznikala:

kniha – knížka – knížečka
kniha – knižní
kniha – knihovna – knihovnice
kniha - knihař

voda – vodní
voda – vodička
voda – vodnatost
voda – vodník – vodnický
voda - vodárna

měřící – měřící, běžící – běžící

Máme doma měřící přístroj. Muž měřící vzdálenost se zastavil.
Použij běžící pás. Běžící člověk byl můj známý.

dokrájet – dokončit krájením, krájením přidat (např. cibuli)
nakrájet – krájením rozdělit na kousky, krajíce chleba
okrájet – krájením oddělit, krájením zbavit povrchovou vrstvu (jablko)
pokrájet – rozdělit na menší části
přikrájet – přidat, tvarově upravit (podrážky)
rozkrájet – rozdělit na více částí
vykrájet – vytvořit tvary z celku (z těsta), něco odstranit

vlastní složeniny – hromobití, dlouhověkost, dlouhovlasá, vlnobití
nevlastní složeniny – zeměpis

1. řádek – iniciálové zkratky – vznik z počátečních písmen víceslovného názvu
2. řádek – zkratková slova – slovo ze slabik víceslovného názvu – lze skloňovat

